

Szociális minimumsztenderdek meghatározása európai szinten

Az első év kutatásainak és anyagainak összefoglalása

(EAPN Írország)

„Minimum Social Standards” (Szociális minimumsztenderdek) címmel kutatás folyik az Európai Szegénységellenes Hálózat ír tagszervezetének koordinálásával, EU-s finanszírozással. A projekt magyar partnere a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet Kutatási Igazgatósága. A munka célja annak a kérdésnek a körbejárása, hogy kívánatos-e, illetve van-e realitása EU-s szinten kialakítani szociális minimumsztenderdeket a szegénység elleni küzdelem hatékonyabbá tétele érdekében. A kérdés aktualitását és fontosságát a pályázatot bíráló bizottság külön kiemelte, amikor megadta a projekthez a támogatást. Eredményeit az Európai Szegénységellenes Hálózat széles körben fogja alkalmazni és terjeszteni az erről folyó EU-s szintű vitában. A témát feldolgozó magyar szakmai vita 2006. március 24-én volt a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézetben, amelyen részt vett több neves kutató és szakember, valamint amihez állásfoglalást adott a Szociális Szakmai Szövetség. A Kapocsban most megjelenő két írás a kutatás munkaanyaga. A „Bölcsődei ellátás Magyarországon--minimumsztenderdek” című írás a szakmai vitán elhangzottakat összegzi, az alább olvasható pedig a projekt első éves munkájának összefoglalója. Minden elkészült tanulmány és az egyéb kapcsolódó anyagok megtalálhatók angolul a www.eapn.ie honlapon a „Minimum Standards” fejezet alatt.

Ez a nemzetközi együttműködésben megvalósuló projekt különbözik az NCsSzI „Szociális és gyermekvédelmi szolgáltatások standardizációja” elnevezésű, 2006 nyarán elkezdett műhelymunkájától. Míg az előző a különféle sztenderdek EU-s szinten való bevezetésének lehetőségeit feszegeti, addig az utóbbi az egyes magyar szociális és gyermekvédelmi szolgáltatások szabályozó anyagainak kidolgozását tűzte ki célul.

(Korintus Mihályné, projektvezető)

Bevezetés és áttekintés

A projekt

Az elmúlt fél évszázad során az Európai Unió a politikai egyezség, az európai jogalkotás és a főleg gazdasági területekre -- például a belső piacra, a monetáris unióra, a mezőgazdaságra stb. -- vonatkozó közös politikák mentén fejlődött. Az utóbbi években erősödik a szélesebb körű politikai együttműködés is.

A munkahelyen kívüli szociális területre vonatkozó politikák zöme a „puha jog” lazább szabályozása révén alakul. Ezek egyre formálisabbá válnak a „Nyílt Koordináció Módszere” keretében, megvalósításuk a Nemzeti Cselekvési Tervek kialakításával történik

A „Minimális szociális sztenderdek meghatározása európai szinten” kétéves transznacionális projektet hét európai államban működő partnerek kezdeményezték az EAPN Írország koordinálásával. A projekt célja annak tanulmányozása, hogy a szociális sztenderdek kialakításában az EU szerepvállalása erősítené-e a szegénység elleni küzdelmet, különösen a társadalmi beilleszkedésre vonatkozó Nyílt Koordinációs Módszer révén, és ha igen, ezt hogyan lehetne a legjobban véghezvinni. A partnerek között szerepeltek nemzeti és regionális kormányzatok, kutatóintézetek és nonprofit partnerek Írországból, Finnországból, Flandriából (Belgium), Norvégiából, Magyarországról, Bulgáriából és Katalóniából (Spanyolország), valamint két európai szintű szervezet.

A fenti kérdések különösen időszerűek az EU-n belül mutatkozó, a gazdasági és a szociális oldal egyensúlyhiányából eredő bizonytalanság, az EU szolgáltatási irányelveiről folyó viták, valamint az attól való félelem miatt, hogy a bővítés és a globalizáció szociálisan a szakadék szélére sodorhatja az Uniót. A munkaerőpiactól legtávolabb lévők aktív bevonásáról szóló, legutóbbi Bizottsági Közleménnyel kapcsolatos egyeztetések is aktuálissá teszik a problémát. A projekt célja továbbá, hogy megpróbálja befolyásolni az EU alapkövetelményeinek az ártértékelését a munkaerőpiacról kizárt személyek integrációjának előmozdítására irányuló intézkedésekkel kapcsolatban.

A projekt az Európai Bizottság Társadalmi Kirekesztés Programja keretében részesül finanszírozásban, társfinanszírozását az Ír Társadalmi Beilleszkedési Hivatal, a Szegénység Elleni Küzdelem Szervezete (Combat Poverty Agency), valamint a Finn Szociális Jóléti és Egészségügyi Minisztérium biztosítja.

Mit jelent a szociális sztenderd?

A sztenderdek lehetnek „maximumok” vagy „minimumok”. Uthalhatnak a betartandó és így meg nem haladható plafonértékekre, vagy éppen ellenkezőleg: az olyan alsó határértékekre, amelyeket végső soron túl lehet lépni. Az uniós sztenderdek meghatározása előrelépést jelent a nemzeti szociális védelmi rendszerek integráltabb harmonizációja felé, amely közös privilégiumokat és jogokat hoz létre. (EU szinten bizonyos mértékig legyen integrálva a nemzeti szociális védelmi rendszer.)

Ezért ahelyett, hogy egy minden körülmények között működőképes definíciót próbáltak volna egyeztetni, a projekt-partnerek a következő meghatározásban állapodtak meg:

„A jelen projekt alkalmazása szempontjából (...) a szociális sztenderd olyan közös szabályok, illetve jogszabályok összességét jelenti, amelyek révén az állami hatóságok biztosítják az emberi méltósággal élt élethez szükséges forrásokat és szolgáltatásokat.

A projekt (...) különösen a minimális szociális sztenderdekre összpontosít, valamint arra, hogy ezek a sztenderdek miként járulnak hozzá a szegénység felszámolásához és a társadalomban való egyenlő részvétel biztosításához.”

Hatékony sztenderdek meghatározása

Az Európai Szociális Megfigyelőközpont (European Social Observatory - OSE) első kutatási anyaga hivatkozik Veit-Wilson azzal kapcsolatban feltett kérdéseire, hogy miket kell sztenderdizálni:

- *Milyen célból* határozzuk meg a sztenderdeket? Például biztosítsuk azt, hogy mindenki számára elérhetőek legyenek azok a szolgáltatások, amelyek emberközpontúak.
- *Kinek a számára?* Vajon a társadalom minden állampolgára számára, vagy speciális, különleges csoportok számára akarjuk meghatározni ezeket a sztenderdeket?
- *Milyen időtartamra?* Időtartamban vagy szakpolitikai perspektívában határozzuk meg?
- *Ki határozza meg* a sztenderdek szabályait és feltételeit? Milyen kritériumok szerint?

A projektben folytatott kutatás és megbeszélések

A kétéves projekt első éve különösen a bevételre, valamint a méltóságteljes életet lehetővé tévő szolgáltatások és közművek minőségére és hozzáférésére vonatkozó sztenderdekre összpontosított.

Ez a következőket érintette:

- Két európai szintű kutatási anyag a következők vizsgálatáról:
 1. A minimális sztenderdek jelenlegi alkalmazása és a vita európai szinten folyik-e?
 2. A minimáljövedelem.
- Az egyes partnerországokban tartott hét nemzeti és regionális kerekasztal-megbeszélés a munkadokumentumok megvitatása és véglegesítése céljából. Az anyagok mindegyik esetben a jövedelemmel és az egyes országokból/régiókból származó szolgáltatások különböző példáival foglalkoztak.
- Európai szintű megbeszélések három partnertalálkozón és egy szemináriumon.
- A www.eapn.ie/standards projekt honlap fejlesztése.

Kulcsfontosságú témák

A 2006 márciusában tartott nemzeti és regionális kerekasztal-megbeszélések az államban/régióban meglévő szttenderdekert és a szegénység ellen folytatott küzdelemben az európai szintű szttenderdekben esetleg hasznosítható ismereteket vizsgálták.

E megbeszélések mindegyikén szó volt a *minimáljövedelemről*, majd az egyes üléseken egy vagy több szolgáltatásra vagy a közművekre vonatkozó szttenderdekert vizsgáltunk. Mindegyik témában felszóalt egy másik partner ország szóvivője is, hogy létrejöhessen a nemzetek közötti információcsere.

A szemináriumok megállapításait, a nemzeti anyagokat és az európai szintű kutatást tematikusan a finnországi Vantaaban, 2006 májusában rendezett első projektszeminárium vitatta meg.

A projekt tájékoztatása mellett a szélesebb körű, e szakpolitikával foglalkozó közösség érdeklődésére is számot tartó hasznos információk tárháza alakult ki. A jelen anyag célja az információk összefoglalása és honlapunkon, illetve más helyeken található kulcsfontosságú forrásokhoz kapcsolása révén hozzáférhetővé tenni ezt az anyagot.

Minimáljövedelem

Mi a minimáljövedelem?

A minimáljövedelemről szóló ír anyagban idézett tanulmány a következőképpen határozza meg a minimáljövedelmi szttenderdet:

„egy megfelelő szint vagy szttenderd a jövedelmi szintek megfelelőségének meghatározását szolgáló kritériumrendszer, amely beépült a közigazgatás eszközrendszerébe, és célja egy adott életszínvonal-minimum biztosítása.”

A minimáljövedelmi rendszer három követelményét határozza meg:

- társadalmi elfogadhatóság (a társadalomban érthető és széles körben elfogadott)
- módszertani védhetőség (a számítási módszereknek konzekvensnek, és megbízhatónak kell lenni)
- operatív megvalósíthatóság (legyen hatékony és használható, ne a megfizethetőség vagy a munkaösztönző hatások határozzák meg).

A továbbiakban kimondja, hogy az elégségesség a következőkhöz kapcsolódhat:

- alapvető megélhetési költségek
- adminisztratív kritériumok, mint adóküszöbök, minimálbér stb.
- társadalmilag meghatározott életszínvonalak
- munkaerő-piaci keresetek
- egyedi igények.

Európai minimáljövedelmi konstrukciók

Jelenleg Olaszországon, Görögországon és Magyarországon kívül az EU összes tagállama rendelkezik minimáljövedelmi konstrukciókkal. A legtöbb országban a minimáljövedelmet igényelni kell, és a háztartás összetételéhez kapcsolódik.

Az Observatoire Social Européen anyaga említést tesz az EU-szerte megtalálható minimáljövedelmi konstrukciók különböző formáiról és neveiről -- a hozzájárulás és nem hozzájárulás alapúakról egyaránt --, és egy munkadefiníciót is ad:

„A minimáljövedelem egy, a jövedelmi helyzethez kötött, saját hozzájárulást meg nem kívánó, egyben univerzális/alanyi jogon járó garantált jövedelem, amelynek célja, hogy a szociális biztonsági háló eszközével megelőzze, hogy az egyének vagy a háztartások mélyszegénységbe, vagy az emberi méltóságot veszélyeztető jövedelemszint alá süllyedjenek.
... A garantált minimumjövedelem eszközrendszere speciális és kulcsfontosságú szerepet

játszik a szegénység és a társadalmi kirekesztődés elleni küzdelemben, mivel ezek jelentik a szociális védelem «utolsó bástyáját», a globális védelmi háló egyik fő komponenseként.”

Az Európai Unió szintjén a minimáljövedelmi konstrukciókat a Társadalmi Beilleszkedésről és Szociális Védelemről szóló közös jelentés tárgyalja, de nem képezik jogalkotás tárgyát.

A minimáljövedelem és a minimálbér közötti létfontosságú és összetett viszonyt mindegyik regionális és nemzeti kerekasztal-megbeszélésen felismerték. Valamint felismerték annak a szükségességét is, hogy ezt teljes mélységében fel kell tárni. A legtöbb tagországban megemlézték azt a tényt, hogy egyre szorosabb a kapcsolat a minimumjövedelem és a különböző munkaerőpiaci aktivitást segítő konstrukciók, valamint a kapcsolódó feltételek között. Van olyan félelem, hogy az említett kapcsolódások alááshatják és fellazíthatják a minimáljövedelemhez való jogot. Ennek nyomán aktív vita bontakozott ki a minimáljövedelmi konstrukcióknak „a munkával lehessen keresni” elvére és a globális versenyképességre vonatkozó, illetve ellenirányú hatásokról.

Nemzeti/regionális szinten meghatározott minimáljövedelem

A minimáljövedelem a bulgáriai és a norvég partnerek (nonprofit szervezetek) központi politikai igényei között szerepelt. Bulgáriában a minimáljövedelmi garancia felszámolása hozzájárult a jövedelmek drasztikus csökkenéséhez, az abszolút szegénység és alultápláltság növekedéséhez, valamint a bérszínvonal eséséhez. Norvégiában a Jóléti Szövetség a szegénység megszüntetéséhez vezető útnak tekinti a -- jelenleg nem létező -- megfelelő minimáljövedelmet.

A minimáljövedelem alkalmazásával való szembehelyezkedést a partnerek mindkét országban gazdasági és ideológiai okokra vezetik vissza. Az ellátások alacsony szintje létfontosságú ahhoz, hogy a munka kifizetődő legyen, és alacsonyan tartsa a béreket és a foglalkoztatási költségeket. Egyik országban sem gondolják azt, hogy ezek a költségek jelentős terhet rónának a központi költségvetésre. Bulgáriában a minimáljövedelemmel szembeni ellenállást a Valutaalap és a Világbank nyomásának tulajdonítják, míg Norvégiában „belpolitikai természetű”. Az elmúlt években mindkét országban nőtt a „dolgozó szegények” száma.

Finnországban a minimális jövedelmi biztonsághoz való jogot az alkotmány garantálja munkanélküliség, betegség, munkaképtelenség és időskor, valamint gyermekszülés és eltartó halála esetére.

A belga jog is minimális jövedelmet garantál. Ez a 2005 novemberi, a Társadalmi beilleszkedésről szóló nyílt koordinációs módszer összefüggésében lebonyolított társszervezeteket áttekintő szeminárium tárgya volt. Ebből hasznos anyagok születtek (www.peer-review-social-inclusion.net), amelyek a rendszer leírásán és kritikáján túlmenően tárgyalják annak átültethetőségét más európai uniós tagországokba.

Írországban és Finnországban ugyan a különböző ellátásokra különböző szintek vonatkoznak, ám van egy közös „alap-”, egyfajta utolsó menedékként használható, eszközökkel tesztelt szociális segítségnyújtási rendszer, amelyet a finn anyag „univerzális foltozásnak” nevez. Írországban a legalacsonyabb szociális jóléti juttatások garantált szintjét a szociális nonprofit szervezeteket is bevonó nemzeti partnerségi megállapodások keretében folytatott tárgyalásokat követő politikai döntésekkel alakították ki. Ez a szint ki nem mondottan az átlagos ipari keresethez kapcsolódik.

Az uniós minimáljövedelmi sztenderdről szóló vita

A Vantaa-i Kerekasztal során bemutatott anyag szerint a minimáljövedelmi küszöbökről folytatott vitában a következő lehetséges dichotómiák fordulhatnak elő:

- a jogszabállyal végrehajtott, kontra „célzott” vagy „koordinált” rendszerek
- az egész Unióra kiterjedő abszolút, kontra nemzeti sztenderdek
- tetszőleges (politikai döntésen vagy nemzeti konszenzuson alapuló), kontra tudományos (egyeztetett képlet alapján kiszámított)
- minimál- (túléléshez szükséges) szint, kontra a teljes körű társadalmi szerep betöltéséhez szükséges minimum
- feltétel nélküli „biztonsági háló”, kontra feltételes (munkaerő-piaci aktiválástól stb. függő)
- családi, kontra egyéni intézkedések

- a túlélést biztosító minimális garanciák, kontra a javak minimális újraelosztása
- pénzelvűség, kontra „életminőség” (beleértve a szolgáltatásokhoz való hozzáférést, a lakókörnyezetet, munkafeltételeket stb.).

Néhány gondolat az uniós minimáljövedelemről

Általános az egyetértés, hogy a minimáljövedelmi konstrukciókra vonatkozó európai sztenderdekről folyó vitát a jogok keretrendszerébe, a gazdasági-társadalmi haladás átfogó jövőképének összefüggésébe kell helyezni. Ide tartozik az életminőségre, a társadalmi kohézióra, a foglalkoztatásra és a versenyképességre gyakorolt hatás.

A vita egyszerűsítése érdekében hasznos lehet a minimáljövedelmi sztenderdek uniós szintű meghatározásához alkalmazható lehetséges – egymást nem kizáró -- megközelítések előnyeinek és hátrányainak vizsgálata.

Első lehetőség: Unió-szerte egységes minimáljövedelem

Jelenleg nem lehetséges Unió-szerte egységes minimáljövedelmi szintet meghatározni, a tagállamok (és jövőbeni tagállamok) közötti óriási jövedelmi különbségek miatt. Egyes államokban a már meglévő minimumok is meghaladják más államok átlagos jövedelmét.

Érvelhetünk azonban azzal, hogy egy egységes, integrált gazdaságban van olyan abszolút szint, ami alá elvileg senki nem eshetne. Érdekes felidézni, hogy számos költséges uniós sztenderdet, például a víz vagy levegő minőségére, a szennyezés szabályozására, a termelésre, az élelmiszerbiztonságra vonatkozó sztenderdeket, a munkahelyi egészségre, biztonságra stb. vonatkozó előírásokat gazdag és szegény tagállamokban egyaránt abszolút módon alkalmazzák (átmeneti időszakot követően).

Ehhez némi alapot szolgáltathat az életminőségi indexekre vonatkozóan az Európai Alapítvány az Élet-és Munkakörülmények Javításáért által végzett munka.

Második lehetőség: gazdasági szintektől vagy nemzeti jövedelmektől függő minimumok

Egy ilyen rendszer alapja lehet az egyes tagállamokban matematikai módon kiszámított monetáris minimumok skálája, hasonlóan a jelenlegi szegénységi mutatókhoz. A számítások alapulhatnak átlagjövedelmen, bruttó nemzeti jövedelmen, illetve egyéb változókon.

Valószínűleg ez a megközelítés fogadható el leginkább politikailag és a köz számára, egyúttal viszonylag fájdalommentes a kormányok számára, bár fontos lenne a potenciális gazdasági hatások modellezése. Ennek megvan az az előnye, hogy visszafogja a tagállamok azon törekvését, hogy a szociális kiadások, és így az adóztatás csökkentése révén csábítsák a befektetőket.

Harmadik lehetőség: a minimáljövedelem „alapvető fogyasztási javak kosarához” (árukhoz és szolgáltatásokhoz) kapcsolása

A „kosár-megközelítés” a legtöbb nemzeti jelentésben feltűnik, a bolgár jelentésben pedig erőteljesen ösztönzik. A minimáljövedelmet az alapvető áruk és szolgáltatások „kosarához” való hozzáférést biztosító erőforrásokban lehet meghatározni. Az ilyen megközelítés érdeme, hogy figyelembe veszi a vásárlóerőben és az árakban mutatkozó eltéréseket, beleértve az árváltozások hatását, amelyek -- ahogyan a bulgár anyag rámutat -- gyakran az európai (és globális) gazdasági integráció folyamatához kapcsolódnak. Ugyanakkor bizonyos mértékig érzékeny a szolgáltatások hozzáférhetőségében és megfizethetőségében fennálló különbségekre. A megélhetéshez szükséges összeget befolyásolja, hogy az embereknek fizetni kell-e a megfelelő egészségügyi ellátásért, a gyermekellátásért, a lakhatásért stb. A „kosár-megközelítés” lehet abszolút (a túlélési és magasabb küszöbök szerint megállapított „fix intézkedések” sorozata), vagy relatív, az egyes országokban, sőt, akár régiókban elfogadhatónak minősülő életszínvonalhoz illeszkedő. A bolgár tanulmány támogatóan érvel olyan sztemdek mellett, amelyek az „abszolút túlélési” szintet biztosítják. A szubjektívebb megközelítésre példaként szolgálnak az 1997. évi ír Nemzeti Szegénységellenes Stratégiában kidolgozott „konzekvens szegénységi mutatók”. Több tanulmány alapján dolgozták ki, hogy mit lehet „szegénységi szinteknek” tekinteni, de ezeket folyamatosan felül kell vizsgálni a társadalom változásával. Ezáltal alkalmassá válnak a szegénység csökkentésére.

Elképzelhető egy olyan rendszer is, amely ötvözi az „abszolút” és a „relatív” megközelítéseket. Ilyen megközelítés működik Németországban, némi rugalmassággal, de ez az erőforrások jelentős átcsoportosításával jár a gazdagabb tartományokból a szegényebbekbe, és a szegényebb tartományok versenyképességének csökkenését eredményezi. Emellett egy naivan alkalmazott minimum „lehúzhatja” a gazdagabb országok sztenderdjait. Az ENSZ igen drámai módon az egész világra vonatkoztatható abszolút sztenderdeket határoz meg (a Millenniumi Fejlesztési Célokban), de ugyanakkor a gazdagabb országokban magasabb relatív sztenderdeket alkalmaz a társadalmi fejlődés folyamataihoz viszonyítva.

Lakhatás

Nemzeti és regionális lakhatási sztenderdek

A projekt foglalkozott az e területre vonatkozó minimális sztenderdekkel, amelyeket úgy definiált, mint azok a szabályok, törvények és gyakorlatok, amelyek révén az állami hatóságok biztosítják az emberi méltóságot és a lakhatáshoz való alapvető jogot. Ezzel hozzájárulnak a szegénység felszámolásához és ahhoz, hogy nagyobb legyen az esély a társadalmi részvételre.

A minimális lakhatási sztenderdeket a különböző kormányok különböző módokon állapítják meg az alábbi területek némelyikén vagy mindegyikén.

- *Hozzájárás:* a lakhatás rendelkezésre állása és megfizethetősége, akár állami, akár magán vagy non-profit forrásból származik.
- *Alkalmasság:* a lakások mennyire elégítik ki az emberek szükségleteit, tükrözve a kultúrát és a hagyományokat, valamint a térigényeket, a háztartások méretét stb.
- *Megfelelőség:* a lakás zsúfoltság nélküli fizikai színvonala.
- *Fenntarthatóság:* biztonságos birtoklás, jó környéken.

A „Lakhatás mint szociális jog: összefüggések a jóléti állam elméletével” (Scandinavian Political Studies, V24 No 4, 2001) című művében Bo Bengtsson a piac által biztosított

lakhatás mellett érvel, mivel *“nem csupán a polgárok jólétének fontos elemeként, hanem -- talán mindenk felett -- olyan piaci jószágnak tekintjük, amelyről a fogyasztói preferenciáknak kell dönten. Így, szemben az egyéb jóléti javakkal, a lakhatás politikailag megfogalmazott szükségletét nem lehet kielégíteni közvetlen állami beavatkozással, hanem csak oly módon, hogy a piacot az állam valamilyen módon korrigálja.”*

Az, hogy az ilyen „piaci korrekciókat” milyen mértékben alkalmazzák a különböző országok, régiók és helyi környékek szociális és politikai hagyományaitól függ.

A nonprofit szervezetek és egyes kormányok megkísérelték nemzetközi és nemzeti szakpolitikai fórumokon sürgetni a lakhatási jogok ügyét, a lakhatási sztenderdek univerzalista megközelítését ösztönözve.

Uniós lakhatási sztenderdek

Az alacsony jövedelműek számára kulcsfontosságú lakhatási kérdések, a minőségi, a megfelelő és megfizethető lakhatáshoz való hozzáférés nem tartozik az EU jogi „közösségi kompetenciájába”.

Az EU folyamatai azonban több módon befolyásolják a lakások megfizethetőségét, minőségét és rendelkezésre állását:

- Létezik például az építési szabályzatokra, az ágazatban dolgozó szakemberek és mesterek képesítési sztenderdjeire, a tervezésekre, ezen belül a fogyatékkal élők hozzáférési sztenderdjeire vonatkozó jogszabályok.
- A lakhatás, és különösen a hajléktalanság központi kérdés a Társadalmi Beilleszkedésre és a Társadalmi Összetartozás Nemzeti Cselekvési Tervre (NAP Inclusion) vonatkozó Nyílt Koordinációs Rendszerben (OMC), erről sok megbeszélés folyt a „Peer Review” (partnerfelülvizsgálat) folyamatban. Az ezen OMC keretében igen aktív FEANTSA nézete szerint a „15 régi” tagállam terveinek első és második „köre” között fokozottabb mértékben ismerték el a hajléktalanságot a társadalmi kirekesztés egyik legszélsőségebb formájaként,

különösen pedig azóta vált akuttá, mióta a 2004. évi bővítést követően az „új” 10 tagállamban kialakították a Társadalmi Összetartozás Nemzeti Cselekvési Tervet.

- Az EU nagy mennyiségű, a hajléktalanságról és a lakhatási sztenderdekről szóló információt szolgáltat és koordinál, ezzel jelentősen hozzájárul a szakpolitikák kialakításához. A FEANTSA ezen információkra támaszkodva megkönnyíti a nemzetközi összehasonlításokat, különösen a hajléktalanság és a lakhatási kirekesztettség tekintetében. Ehhez a lakhatás megfelelőségére, minőségére és rendelkezésre állására vonatkozó definíciók egyeztetésére van szükség.

„A lakhatás minőségének szabályozására és ösztönzésére vonatkozó európai összehasonlító tanulmány” című (1999. évi) kutatási jelentés is demonstrálta a lakásokra vonatkozó sztenderdek korlátozott alkalmazását és a nemzetközi összehasonlítások nehézségét. A rendszeresen megjelenő *„Nemzeti beszámolókat összegző beszámoló az európai országok lakhatási fejlesztéseiről”* című kiadványban összegyűjtött információk is kiemelik a lakhatási sztenderdek államok közötti összehasonlításának nehézségeit olyan területeken, mint a megfizethetőség.

Liz Gosme (FEANTSA) a hajléktalansággal és a lakhatási kirekesztéssel kapcsolatban általuk kifejlesztett európai sztenderdekre vonatkozóan a következő európai tipológiát mutatta be:

Elméleti Kategória		Operatív Kategória		Általános Meghatározás	Nemzeti alkategóriák
FEDÉL NÉLKÜLI	1	Fedél nélkül élők	1.1	Fedél nélkül alvók (nincs hozzáférés 24 órás szálláshoz) / Nincs szálláshely	
	2	Éjszakai szálláson tartózkodók	2.1	Éjszakai szállás	
LAKÁS NÉLKÜLI	3	Hajléktalanszálláson tartózkodók	3.1	Hajléktalanszálló	
			3.2	Ideiglenes elhelyezés	
	4	Női szállásokon tartózkodók	4.1	Elhelyezés női szálláson	
	5	Bevándorlótáborokban tartózkodók	5.1	Ideiglenes elhelyezés/befogadó	
			5.2	állomások (menedék) Bevándorló munkások munkásszállása	
	6	Intézményekből szabadon bocsátandók	6.1	Büntetés-végrehajtási intézetek	
			6.2	Egészségügyi intézmények	

	7	(hajléktalanság miatt) támogatásban részesülők	7.1 7.2 7.3 7.4	Hajléktalanok bentlakásos ellátása Támogatott szállás Átmeneti szállás támogatással Szállás támogatással	
BIZONYTAL AN	8	Bizonytalan szálláshelyen élők	8.1 8.2 8.3 8.4	Ideiglenesen családnál/barátnál Nincs jogszerű (al) bérlet Jogellenes épületfoglaló Jogellenes telekfoglaló	
	9	Kilakoltatás veszélyében élők	9.1 9.2	Végrehajtott jogi rendelkezések (bérelt) Foglalási végzések (saját tulajdonú)	
	10	Erőszak veszélyében élők	10. 1	Családon belüli erőszak rendőrségen nyilvántartott előfordulása	
ELÉGTELEN	11	Ideiglenes/nem szabványos építményekben élők	11. 1 11. 2 11. 3	Lakóautó/Lakókocsi Nem szabványos épület Ideiglenes építmény	
	12	Alkalmatlan lakásban élők	12. 1	Lakhatásra alkalmatlan (a nemzeti jogszabályok szerint; lakott)	
	13	Rendkívül zsúfoltan élők	13. 1	A zsúfoltyságra vonatkozó legmagasabb nemzeti norma	

Lakhatás és szociális védelem

A lakhatási juttatások jelentős hatást gyakorolnak a szociális támogatásban részesülők háztartásának nettó jövedelmére. Ez különösen igaz a németországi egyszemélyes háztartásokra (a jövedelemrészesezés közel megnégyszereződik, és a 60%-os szegénységi küszöb fölé emelkedik), továbbá Finnországra, Svédországra és az Egyesült Királyságra (az alapvető jövedelemrészesezés több mint kétszeresére nő), kisebb mértékben Írországra, Franciaországra, Dániára és Ausztriára. Dániában a lakhatási juttatások a kétfős háztartások jövedelmét is a 60%-os szegénységi küszöb fölé emelik. A lakhatási juttatások az összes országban többé-kevésbé lehetővé teszik az 50%-os szegénységi küszöb elérését, és legalább a 40%-os szegénységi küszöb meghaladását minden háztartási felállás esetében.

Úgy tűnik tehát, hogy a lakhatási juttatások is nagyban hozzájárulnak a szociális támogatásban részesülők jövedelmi helyzetének javításához, és így jelentős szerepet játszanak a szegénység enyhítésében, mivel a lakhatási költségek a háztartások, különösen az alacsony jövedelmű háztartások számára egyre súlyosabb terhet jelentenek (OSE II. Munkaanyag).

Az egészség

Szegénység és egészség

A Combat Poverty jelentésben a szegénység és az egészségügyi állapot elválaszthatatlanul összekapcsolódik. Az összes halálokból fakadó haláleset 100--200%-kal magasabb a legalacsonyabban fizetett foglalkozási csoportokban, mint a legmagasabban fizetettekben (Közegészségügyi Intézet, 2001). A kutatások arra is utalnak, hogy azok a legkevésbé egészséges társadalmak, ahol a legnagyobb a gazdagok és a szegények közötti szakadék. Ezen túlmenően egyes kisebbségi csoportoknál, mint a romák, a bevándorlók, a menekültek és a menedéket kérők, a hajléktalanok és a szabadságvesztésüket töltők, különös egészségügyi problémák jelentkeznek. Az egészségi állapotban tapasztalható egyenlőtlenség felszámolásához kötődő intézkedések -- beleértve a halandósági rátát, az alacsony születési

rátát és az alultápláltságot -- kapcsolódnak a depriváció (mint pl. jövedelmi szegénység, munkanélküliség, nem megfelelő lakhatás) felszámolását célzó intézkedésekhez.

A bolgár anyag arra is utal, hogy az EU-csatlakozáshoz részben kapcsolódó gazdasági liberalizáció hozzájárult ahhoz, hogy romlott az egészségügyi ellátásokhoz való hozzáférés esélye, és nőtt az alultápláltság. 2000-ben Bulgáriában az egészségügy „liberalizációját” célzó új reformot vezettek be. A reform az egészségbiztosításon alapul, így csökkenti az egészségügyi ellátás rendelkezésre állását és minőségét is. Ennek eredményeképpen folyamatosan nőttek az egészségügyben tapasztalható egyenlőtlenségek. A reform folyamatos vita tárgyát képezi, szóba került a „reform megreformálása” (például kezdeményezték a legszegényebbekre vonatkozó speciális alap létrehozását).

A bolgár anyag rámutat, hogy míg 1992-ben az ezer élve születésre jutó 2500 g alatti súlyú újszülöttek aránya 7,2 volt, addig 2001-ben 9,7. A szakértők szerint ennek oka főként az anyák alultápláltságában keresendő, ami pedig a társadalmi-gazdasági változásokhoz kapcsolódik. Egy kanadai tanulmány (Wilkins és mtsai) szerint *“az alacsony jövedelmi csoportokban a kis súlyú gyermekek születésének gyakorisága 1,4-szer nagyobb, mint más csoportokban”*. Nem kétséges, hogy az alacsony születési súlynak befolyása van a gyermekek jövőjének alakulására is:

- A gyermekek alultápláltsága és rosszul tápláltsága befolyásolja pszichológiai fejlődésüket, képességeiket és a humán tőkét.
- Az alacsony születéskori súly a jövőbeni társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségek lehetséges oka.
- Az egy csoport egyedeiről folytatott longitudinális tanulmányok felfedezték, hogy az alacsony súllyal született egyének
 - a) a későbbiekben nagyobb valószínűséggel tapasztalnak pénzügyi nehézségeket;
 - b) nagyobb valószínűséggel válnak munkanélkülivé
 - c) nagyobb valószínűséggel élnek rövidebb ideig.

Az egészségügyi egyenlőtlenségek csökkentéséhez a szegénység csökkentésére, a megfosztás és a jövedelmi egyenlőtlenség mérséklésére irányuló cselekvésre van szükség az olyan konkrét, egészségüghöz kapcsolódó intézkedések mellett, mint a szolgáltatások hozzáférhetősége és minősége.

Néhány gondolat az egészségügy területére vonatkozó európai minimális szociális sztenderdekről

Az egészséghez való jogot számos nemzetközi emberi jogi alapokmány védi. Ezek közé tartozik az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata; a gazdasági, szociális és kulturális jogokról szóló nemzetközi egyezmény; a diszkrimináció minden formájának megszüntetéséről szóló nemzetközi egyezmény; a nőkkel szembeni diszkrimináció minden formájának megszüntetéséről szóló egyezmény; a gyermekek jogairól szóló egyezmény; a felülvizsgált Európai Szociális Karta; a Bécsi Nyilatkozat és Cselekvési Program. Ezek az egyezmények azt a jogi kötelezettséget róják a kormányzatokra, hogy foglalkozzanak a szegénység körülményeivel, és gondoskodjanak arról, hogy mindenki életszínvonala megfelelő legyen, ezen belül megfelelő egészségvédelemben részesüljön.

A bolgár anyag több területet említ, ahol sztenderdek lehet megállapítani. Ezek különösen:

- az egészségügyi ellátásokhoz való hozzáférés;
- olyan egészségügyi következmények, köztük az alultápláltság, amelyek nemcsak egészségügyi döntések, hanem gazdasági és társadalmi struktúrák, valamint a szegénység eredményei.

Bár az EU jelenleg nem rendelkezik illetékességgel az egészségügy vonatkozásában, az EU szakpolitikáiról és folyamatairól -- köztük számos, az alapszerződésekbe beágyazott szakpolitikáról és folyamatról -- elmondhatjuk, hogy befolyásolják az egészségi állapotot. Ezek közül néhánynak egyaránt van pozitív és negatív hatása is:

- a munkahelyi egészség és biztonság, a termék- és fogyasztói sztenderdek; környezetvédelem;

- belső piaci szabályozók;
- költségvetési csökkentések (a maastrichti kritériumok stb. révén);
- szakpolitikai koordináció – amint arra az írás anyag rámutat, az egészségügyi ellátáshoz való jog részét képezi a (nizzai) társadalmi beilleszkedési célkitűzéseknek.

A bolgár példa megmutatja, hogy az EU-csatlakozással összefüggésben zajló egészségügyi „reform” az egészségügyi dolgozók szakszerűségét a nemzetközi sztenderdekhez közelíti, míg a „liberalizáció” éppen hogy nem javítja a szegények számára a szolgáltatásokhoz való hozzáférést. Fennáll a veszélye annak, hogy az egyre versenyképesebb belső piacon a tagállamokra az egészségügyi ellátás, és így az adóztatás csökkentésére irányuló nyomás nehezedik.

Ez párhuzamban áll az európai integráció folyamatában a közös sztenderdek szelektív jellegével: miközben pontos sztenderdek határoznak meg a termelési és fogyasztóvédelmi folyamatokra, köztük a munkahelyi egészségügyi és biztonsági, valamint az értékesített termékekre vonatkozóan, addig figyelmen kívül hagyják, vagy akár alá is aknázzák a hozzáférési és megfizethetőségi sztenderdeket.

Vannak jelzések, amelyek szerint az egészségügyi politika szorosabban integrálódhat az Unió egészébe, ebben az összefüggésben relevánsabbá válhatnak a szegénységre ható, egészségügyi kérdésekre vonatkozó sztenderdek.

A pozitív oldalon viszont a világ számos más részéhez képest az Európai Unióban még mindig viszonylag egyenlő az egészségügyi szolgáltatásokhoz és a megelőző vizsgálatokhoz való hozzáférés esélye, a régi és az új tagállamokban egyaránt. Az EU két „részében” azonban eltérőek a minták, és a régóta meglévő érdekkörök erős nyomást gyakorolnak az univerzális megközelítések aláaknázása érdekében. Ez a „privatizáció”, a költségvetési lefaragások és piacosítás formáját ölti. A fő kérdés, hogy a sztenderdeken alapuló megközelítés megóvhatja-e az univerzális egészségügyi megközelítéseket a piaci erőktől, és előmozdíthatja-e őket azokban az országokban, ahol ezek gyengék.

A Szegénység Elleni Küzdelemről szóló anyagban említettek szerint azonban a szociális jogokhoz való hozzáférés ösztönzésére vonatkozóan már jó gyakorlatra utaló bizonyítékok is vannak, ezek között szerepel a felhasználóorientált szolgáltatásnyújtás; a hatalomhoz juttatás (empowerment) és a fejlesztés támogatása; a minőség; a szolgáltatások és juttatások integrációja; az átláthatóság; továbbá a partnerkapcsolat és beilleszkedés; és a monitoring. Daly (2002) a „három A”-t biztosító minőségi sztenderd kifejllesztéséről beszél. E sztenderd abból indul ki, hogy az állami ellátásnak a lehető legnagyobb mértékben meg kell felelnie az univerzalitás és biztonság kritériumainak. A „három A” a következőkre utal:

- Adequacy/Megfelelőség: a kínált minimális sztenderdnek elég magasnak kell lennie, és elég nagy arányban kell lefednie a szükséglet szenvedőket.
- Acceptability/Elfogadhatóság: a szociális jogokhoz való hozzáférésre vonatkozó jogszabályoknak kevésbé összetettnek kell lenniük, azokhoz egyértelmű jogosultsági eljárásoknak kell kapcsolódniuk, és garantálni kell ezek biztosítását.
- Affordability/Megfizethetőség: a szakpolitika számára elsőrendű fontosságúnak kell lennie annak, hogy az egyének és háztartások képesek legyenek az árukat és szolgáltatásokat megvásárolni, valamint kiemelten kell foglalkozni azok költségeivel.

A „három A” sztenderdnek mennyiségi és minőségi dimenziója is van. A benchmarking vagy a sztenderdek megállapításának alapját is képezheti. Daly (2002) hivatkozik Pillinger (2001) munkájára is, aki a szolgáltatás minősége szempontjából a következő legjobb gyakorlatokat határozza meg:

- *részvételen alapuló megközelítések, amelyeknél a minőség a felhasználók választásához és autonómiájához kapcsolódik;*
- *a felhasználók hatalomhoz juttatása (empowerment) és bevonása a tervezésbe;*
- *a felhasználók és a frontvonalban dolgozó munkatársak részvételével megvalósuló, jelentőségteljes és gyakorlatias felmérési módszereket is magukba foglaló javítások;*
- *releváns, a helyi viszonyokhoz adaptálható minőségi célkitűzések;*
- *a személyzettel, a vezetéssel és a felhasználókkal partnerkapcsolatban kialakított minőség.*

Felmerülő kérdések

A sztenderdek megállapítása

- Szükség van-e az Európai Unióban a táplálkozásra vonatkozó minimális sztenderdre, és ha igen, azt hogyan lehet alkalmazni?
- Kell-e szabályokat alkotni a mindenki számára elérhető egészségügyi ellátásról, függhenek-e azok az adott ország fejlettségi szintjétől, vagy ennél abszolútabbak legyenek?
- Ha igen, az egészségügyi sztenderdeket inputok (élelmiszerhez, egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés és a megelőző egészségügyi stratégiák környezeti minősége, stb.) vagy outputok (táplálkozás, mortalitás, betegség stb.), vagy e kettő együttes alkalmazásával kell meghatározni.

Az ilyen sztenderdek egy engedélyezett átmeneti időszakot követően abszolútak legyenek (ahogy az a termékbiztonsági vagy a munkahelyi egészségi és biztonsági sztenderdek esetében működik), vagy az egészségügyi rendszer aktuális állapotához, a gazdaság erejéhez illetve fiskális egyensúlyához, stb. képest relatív sztenderdek legyenek?

A sztenderdek alkalmazása

- Az EU-nak támogatnia kellene-e bármilyen egyeztetett egészségügyi sztenderdet egyrészt a nyílt koordináció módszerén keresztül, hogy megerősítse a tagállamoknak a sztenderdek bevezetésében vállalt szerepét, másrészt az EU eszközrendszerének -- például belső piaci irányelvek, strukturális alapprogramok, kiadásokra és költségvetésre vonatkozó kritériumok stb. -- megváltoztatása útján.
- A strukturális alapok programjaiban szerepelnie kellene-e annak az előírásnak, hogy az egészségügyi kiadásokban prioritást kell biztosítani a szegényeknek a jó színvonalú és megfelelő (megelőző és gondozó) egészségügyi ellátáshoz való hozzáféréshez, oly mértékben, amennyire ez szükséges ahhoz, hogy az egészségügyi sztenderdek elérjék a megállapodott EU-sztenderdeket? Ezt az egészségügyi programokon túlmenően minden program feltételévé kellene tenni (ami tükrözné a „fejlődő országoknak”

bilaterális vagy multilaterális segélyeket nyújtó szervezetek által általában megszabott feltételeket).

- Hogyan kerülhető el az univerzális szolgáltatást nyújtó országokban a sztenderdek alacsonyabbá válása?

Gyermekek

A háttér

A gyermekszegénység többdimenziós probléma, amely elsősorban a jövedelemszegénységből fakad, de fokozhatja az erőforrásokhoz való hozzáférés hiánya és az olyan mindennapi tevékenységekből való kirekesztődés, mint az oktatás és a játék. Súlyosbíthatják egyéb társadalmi egyenlőtlenségek is, mint a faji, etnikai hovatartozás, fogyatékoság és földrajzi helyzet.

A gyermekszegénység alapvetően befolyásolja a következő generáció életesélyeit. A szegény gyermekek nagyobb valószínűséggel születnek alacsony súllyal, hagyják el korán az iskolát, és kezdenek el fiatal korban dohányozni és inni. Minél hosszabb ideig szegény egy gyermek, annál inkább válik hátrányos helyzetűvé a későbbi élete során. Az idő múlásával a család is egyre nehezebben küzd meg a szegénységgel (www.childrensrights.ie).

A gyermeki jogok és a gyermekekhez kapcsolódó szociális sztenderdek hosszú múltra tekinthetnek vissza, egészen a Népszövetség 1924. évi Genfi Nyilatkozatáig és az ENSZ 1948. évi Általános Egyetemes Emberi Jogi Nyilatkozatáig. A Nyilatkozat elismeri a tanuláshoz való jogot, úgy tekinti a gyermekeket, mint akiknek különleges joguk van az ellátásra és a figyelemre, és ellenzi a házasságon belül, ill. kívül született gyermekekkel szembeni bármiféle diszkriminációt.

Az ENSZ Közgyűlése 1959-ben hagyta jóvá a Gyermekek Jogairól Szóló Egyetemes Nyilatkozatot. Ez leszögezi a névhez és nemzetiséghez való jogot; a szellemi, fizikai vagy szociális fogyatékbán szenvedő gyermekek jogát a különleges figyelemre; a szülők védelme és felelőssége alatt való felnővekedéshez való jogot és azt, hogy a gyermek -- bizonyos esetek

kivételével -- nem választható el a szülőtől; az oktatáshoz és a játékhöz való jogot, valamint azt, hogy minden körülmények között a gyermekek részesüljenek először segítségben.

Az ENSZ Közgyűlése által 1989. november 20. napján elfogadott Gyermejjogi Egyezmény volt az első gyermekeknek szentelt nemzetközi okmány. A 192 aláíró államra kötelező erejű egyezmény 54 cikkeből áll, amelyek 3 fejezetre oszlanak. A preambulum hangsúlyozza a család alapvető felelősségét, a gyermek különleges gondozás és védelem iránti igényét születése előtt és után egyaránt, a gyermek közösségében követett kulturális értékek tiszteletben tartásának fontosságát és a nemzetközi együttműködés által a gyermeki jogok valós érvényesítésében betöltött lényeges szerepet.

Az ENSZ Közgyűlésének a gyermekekkel foglalkozó szekciója 2002-ben készítette el az „*A World Fit for Children*” (*A gyermekeknek alkalmas világ*) című dokumentumot. A 2015-ig elérendő, gyermekekre vonatkozó „Millenniumi Célok” a következők:

1. A szélsőséges szegénység és éhség felszámolása
2. Alanyi jogú általános iskolai oktatás
3. A nemek közötti egyenlőség és a női önrendelkezés előmozdítása
4. A csecsemőhalandóság csökkentése
5. Várandós anyák egészségének javítása
6. A HIV/AIDS, malária és egyéb betegségek elleni küzdelem.

A kerekasztal-megbeszélések a jogokon alapuló és a szolgáltatási szttenderdek vizsgálatával foglalkoztak. A Gyermejjogi Egyezmény a különböző nemzeti jogszabályokkal együtt képviseli a jogokon alapuló szttenderdet. A magyar kerekasztal főleg a szolgáltatási szttenderdekkel foglalkozott, különösen abból a nézőpontból, hogy a gyermekek nevelése ugyan a család felelőssége, de abban az államnak is részt kell vállalnia. Ennek elismerését jelenti többek közt a különböző közszolgáltatások biztosítása. A szolgáltatási szttenderdek tehát ebből a szempontból fontosak.

Spanyolországban és Magyarországon a családok „szociális biztonságát” törvény szabályozza. A gyermeknevelés feltételeinek javítását elvileg az állam egyik legfontosabb feladatánaként

tartják számon. Ennek jegyében szabályozzák a gyermekek otthoni gondozásához nyújtandó ellátásokat.

Emellett a magyar gyermekvédelmi törvény meghatározza a bölcsődei ellátás jogosultságát. A gyermek otthoni gondozásához nyújtott támogatások, valamint a napközbeni gyermekellátást biztosító intézmények rendszere hivatott segíteni a szülőknek gyermekeik felnevelésében.

Néhány gondolat a gyermekellátásra vonatkozó európai minimális szociális sztenderdekről

A Társadalmi Összetartozás Nemzeti Cselekvési Tervben szerepelnie kell a gyermekszegénységhez és a társadalmi kirekesztettséghez fűződő, jelenleg fennálló kötelezettségvállalásoknak és célkitűzéseknek, köztük az ENSZ Gyermekjogi Egyezményében vállalt kötelezettségeknek. Ezek leszögezik, hogy minden gyermek jogosult megfelelő életszínvonalra, és a tagállamok kötelesek gondoskodni arról, hogy a gyermekek teljes mértékben kibontakoztathassák képességeiket.

A gyerekekre és fiatalokra vonatkozó szociális sztenderdek között szerepelhetnének a következők:

1. Egy minimálisan megfelelő jövedelmi helyzetben való felnővekedés biztosítása minden gyermek és fiatal számára.
2. A napközbeni gyermekellátáshoz való egyenlő és megfizethető hozzáférés biztosítása.
3. Az orvosi ellátáshoz való egyenlő és megfizethető hozzáférés biztosítása minden gyermek és fiatal számára, jövedelmi helyzetétől függetlenül.
4. Tisztes szállás biztosítása minden gyerek és fiatal részére.
5. A fogyatékkal élő gyerekek és fiatalok jogainak elismerése és megóvása.
6. A napközbeni gyermekellátás és az oktatás rendszerének fejlesztése -- összhangban a kutatási eredményekkel és a születéssel kezdődő élethosszig tartó tanulás filozófiájával -- a szegénységi ciklus megtörése érdekében.

7. Minden, szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élő gyerek és fiatal, köztük a kisebbségi és etnikai háttérrelrendelkező gyermek jogainak előmozdítása és védelme.

Hozzáférés a közművekhez

Kihívások

A kormányzatok és általánosságban az állami hatóságok kötelesek a szabad piac működését kiigazítani és azért kompenzálni, különösen az alapszükségleteket kielégítő nélkülözhetetlen áruk és szolgáltatások tekintetében. Villamos energia vagy víz nélkül nem lehet tisztas életszínvonalat elérni és fenntartani. Hideg éghajlatú országokban a listára fel kell venni a fűtési lehetőségeket is. Bennünket különösen az európai integrációból fakadó folyamatokra vonatkozó kompenzáció foglalkoztat.

Az uniós szintű európai sztemderdek megállapítása első látásra problémásnak tűnik a közművek sokfélesége miatt. Azonban az azonos közművek közül már sokra létezik uniós szintű szabályozás a minőség, a versenyjog stb. területén. A vízminőség például ugyanúgy szigorú ellenőrzés alá esik, mint a szolgáltatók közötti verseny. Komoly különbségek főleg a megfizethetőség és a hozzáférhetőség terén mutatkoznak.

Néhány javaslat

A Flamand EAPN Hálózat az *Energia és szegénység* projektből fakadó több javaslatról számolt be.

1. Mindenkinek joga van alapvető energiaforrások és a szükséges szolgáltatások egyéb fajtái fölött rendelkezni. Minden egyes családnak szüksége van minimális garantált villamosenergia vételére. A mennyiséget az országban szokásos használathoz képest kell vizsgálni. Ha az ingyenes mennyiségnél többet használnak fel, mindegyik egységre vonatkozóan magasabb költséget kell felszámítani. (Flandriában például

- díjhátralék fennállása esetén a 6 amperes tényleges korlátozás túl alacsony a méltóságteljes élethez, a küszöböt 12 amperre kellene emelni.)
2. A minimális szolgáltatást feltétel nélkül kell garantálni. A tartozások ügyének megoldását teljesen el kell különíteni a garantált szolgáltatástól.
 3. A villamos energia, a gáz és víz piacának liberalizációját úgy kell lebonyolítani, hogy az állam valódi ellenőrzést gyakoroljon a piaci szolgáltatók felett. A kormánynak kell garantálnia, hogy a minimális szttenderdek a valóságban is alkalmazzák.
 4. A piaci szolgáltatóknak különféle módokon elérhetővé kell válniuk ügyfelek számára, az irodákban személyesen, és az általuk energiával ellátott térségben ésszerű távolságon belül.
 5. Mielőtt valahol megszűntetnék a villamosenergia-, a gáz- vagy vízszolgáltatást, a szolgáltató a közművek fenntartójával egyetemben legyen köteles felkeresni a szolgáltatást igénybe vevőt, hogy meggyőződjön arról, az illető nem szegénysége okán lesz lekapcsolva a közszolgáltatásról.
 6. A villamos energia, a gáz és a víz nem luxuscikkek, ezért ne legyenek adóztathatók a luxuscikkeknek megfelelő mértéken.

Uniós szinten felmerülő kérdések

- Milyen mértékben képzelhető el egyetértés EU-s szinten abban a kérdésben, hogy a közművekkel való bizonyos mértékű ellátottságra való jogosultság az egységes piacon való részvétel feltétele legyen?
- A szttenderdek abszolútak, vagy a vagyoni helyzethez, illetve szolgáltatási hagyományokhoz, az adott ország igényeihez képest relatív szttenderdek? Utóbbi esetben hogyan kell ezeket mérni?
- A szttenderdek jogszabályok, a nyílt koordinációs módszer, vagy valamilyen más mechanizmus segítségével kell garantálni?
- Lehet e strukturális alapokat kapcsolni a legszegényebbek számára a minőségi közműellátáshoz való hozzáférés biztosításához?